

- nequeant, adhuc exclusis interdictis, Divina celebrari. Hoc tenet itidem, ac latè probat D. Covar. d. §. 1. num. 7. vers. Secundo hic est adnotandum; Valent. tom. 5. dis. 7. punct. 2. et s. Quarto, Navar. sup. cap. 27. num. 168. Tusch. num. 12. pro quibus facit text. in cap. quod nonnullus 25. de privileg. cui tamè responderi potest, ibi sermone esse de Interdicto locali, ut patet ex verbis: *Commune terra, quæ ad loca referuntur, cap. cum in partibus. §. ult. de verb. significat.*
- 160 Contrarium verò adversus D. Covar. docet Alter. sup. cap. 6. vers. *Verum contraria Domin. Sot. dist. 22. quest. 3. art. 1. Pat. Suar. disp. 32. sect. ult. n. 32.* ubi late probat adducens cap. 1. de usir. in 6. quod sane Glos. ibi, verb. ipsorum, rectè interpretatur; nam illud, *Terra ipsorum, non denotat, generali interdicto personali esse locale addendum, sed quod propter contumaciam Universitatis interdictæ, censura extendetur ad omnes, qui ejus jurisdictioni subjiciuntur;* & ita eveniet, ut propter culpam Superioris innocentes plectantur. Posset nihilominus hæc sententia ut sequior defendi, ne pœnarium extensio concedatur.
- Ibi: *S. cundum, is, qui habitat in loco interdicto.*
- 161 Interdicto generali personali ligatus, qui culpæ reus non est, potest in loco Sacro non interdicto sepeliri, Glos. in clement. 1. verb. nominativus, de sepultur. Dian. part. 5. tract. 10. resolut. 66. Pat. Suar. disp. 35. sect. 3. num. 2. ubi probat ex extravagant. ad evitanda. Cornej. de Interdict. disp. 3. §. 5. q. 2. Mar. Alter. disp. 6. c. 5. vers. Si autem loquamus, Bonac. dist. punct. 5. n. 4. Ugolin. tab. 5. c. 9. §. 4 & alij. Atque ita ampliandum est; quod D. Covar. docet in præsenti; nam à fortiori qui nullo modo interdictus est, etiæ decadat in loco, ubi est interdictum generale locale, aut personale, poterit ad locum non interdictum deferri, ut ibi saepe sepulturæ tradatur, sic tenet Alter. ubi proximè, disp. 1. vers. Dicimus secundò, Bonac. n. 5. Henr. lib. 1. 3. c. 4. 4. n. 4. Reginald. lib. 3. 2. tract. 3. c. 28. n. 37. Pat. Suar. disp. 35. sect. 1. n. 3.
- Vers. His omnibus accedit.
- 162 Cum Scyllaceni duos Episcopos suos continuò interfecissent, Gelasius Papa in cap. ita nos, ult. 2. 5. 9. 2. decrevit, ut civitas illa dignitate Sedis Episcopalis privaretur; ex quo textu notant communiter DD. quancunque civitatem, quæ proprium occiderit Pastorem, similiter esse puniendam; modò ille jam fuisse in Episcopum consecratus, de quo Ricci. de jur. personar. ext. grem. Eccles. lib. 3. cap. 7. n. 9. Bonac. sup. punct. 6. n. 3. Farinac. in prax. tom. 1. q. 112. inspec. 2. num. 3. 1. Baiard. in addit. ad Clar. §. fin. quest. 77. num. 29. Menoch. de arbitrar. cas. 59. 8. n. 22. idem docet, si communitas Cardinale interficiat, Farinac. quaest. 24. numer. 122. similiter plebitur, si impedit Inquisitores iuris subiungere exercere, vel Summi Pontificis electionem fieri, capit. ad abollendam, §. Civitas, de heretic. capit. ubi periculum 3. §. Civitas, de elect. in 6. Menoch. num. 23. & 24.

AD CAPUT IX.

Pœna quomodo commensuranda delicto facti, & personarum qualitate perpensa.

SUMMARIUM.

- 1 Pœna est commensuranda delicto.
2 De Talionis pœna, & n. 3. 4. 5.
6 Index qua pœna teneatur, qui perperam judicat in causa criminali, & n. 7. 8.
9 Quando obiectores crimina in judicio ad inscriptionem tenebantur.
10 Inscriptio quid sit, & qua forma fiebat.
11 Accusatores olim non probantes pœnam obiecti criminis sustinebant: hodie iuicis arbitrio coercentur.
12 Calumniator punitur ex actis judicij, in quo calumniantur eft.
13 Testis qui in causa ex qua pœna corporalis est irroganda, falso contra innocentem deponit, quomodo plectatur? & num. 14. 15.
16 Homicidium qua pœna sit dignum, & an valeat statutum

grimi, in fine, C. commun. de succession. Notant. D. Thom. 2. 2. q. 3. 9. art. 2. ad 1. Pat. Suar. de censur. disp. 36. sect. 3. num. 5. & in opuscul. disp. de inf. Dei, sect. 5. num. 17. ubi de justitia Divina, Cardin. Tusch. practicar. conclusion. lit. P. conc. 111. n. 1. Thom. Delbene de immunitate Ecclesiast. tom. 1. cap. 10. dub. 4. n. 22. Card. Lug. de just. & jur. disp. 1. sect. 3. num. 8. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 266. 1. Pat. Vizq. in 1. 2. to. 2. disp. 173. o. n. 15. Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 5. disp. 21. c. 1. vers. Secundò confirmatur ex illis, Guttier. practicar. lib. 4. q. 16. n. 9. Guazzin. de defensione reor. defens. 3. c. 4. n. 3. Ant. Gom. variar. lib. 3. c. 6. n. 7. Surd. decif. 7. n. 30. 31. Caball. de homicid. n. 209. Carleval. de judic. tom. 2. tit. 3. disp. 3. n. 29. ad finem, Paz in prax. tom. 1. part. 5. c. 3. §. n. 18. Cicer. lib. 1. offici. num. 2. Cavendum est etiam, inquit, ne maior pœna, quam culpa sit, Luc. Apulei. lib. 7. a. sin. aur. ibi. Nec secta collegii, nec mansuetudini singularum, ac nec mea quidem modestia congruit, pati vos ultra modum, delictique savare terminum, Horat. lib. 1. satyr. 3.

Ad ist.

Regula peccatis, qua pœnas irroget aquas,
Nec scutica dignum horribile scitare flagello.

Ad Num. I.

- 2 Talionis meminere multi eam justam esse afferentes apud Bobad. in Polit. lib. 5. cap. 2. num. 93. lit. L.

Ibi: *Sic & lege Mosaica.*

- 3 Similiter legitur Levit. 24. vers. 20. Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituere, quemadmodum fixerit maculam, talen sustinere cogetur.

Ibi: *Item, & lex duodecim tabularum.*

- 4 Hanc duodecim tabularum legem alter legendam esse post Cujac. & Festum, assertit Jacob. Rævard. ad leg. duodec. tab. c. 25. de iniur. & famos. libell. earumque in hunc modum restitut: *Si membrum ruperit, ne cum eo parcit,* Talio esto. Circa quam est advertendum, cum, cui membrum romperatur, cogi posse juridicè, ut cum effractore transigeret quod si renueret ille, Judex reuin pecunia damnabat, qua offenso perfoluto, Talio evitabatur, ut testatur Sextus Cæcilius apud Aul. Gellium noct. Atticar. lib. 20. c. 1. Per Greg. synagmat. lib. 31. c. 10. ubi latè de Talionis pœna.

Ibi: *Nam licet eam existimet acerbam.*

- 5 Talio acerba quoque visa fuit Seneca de ira, lib. 2. cap. 32. Inhumanum, ait, verbum est, & quidem pro iusto receptum, ultio, & talio non multum differt nisi ordine. Ea sanc acerbitas forsitan propter duritiam cordis Hebreorum fuit opus, Marc. 10. vers. 5. quos in virga ferrea regere oportebat, Psalm. 2. vers. 9. nam & leges Divinae eis, quibus imponuntur, adaptantur, nec semper fuit præceptum, quod per se melius erat, sed quod magis expediebat intra justitiam rationis naturalis limina; ut patet in repudio, & aliis, de quibus Matth. c. 5. vers. 20.

Ibi: *Imo, & nunc hanc Talionis pœnam.*

- 6 Judex, qui omittit juxta criminis qualitatem pœnam imponere delinquenti, supplicium idem sustinet, quod in alium exequi neglexit, l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopilat. Greg. Lop. in l. 25. glo. 3. tit. 22. part. 3. Clar. in prax. crimin. lib. 5. §. fin. 9. 85. n. 10. vers. Cav. Maranta de ordin. judicior. part. 6. num. 19. 1. Didac. Perez in l. 1. vers. Virum autem, tit. 2. lib. 8. Ordinam. Joan. de Platea in l. quatuor, C. de exactorib. tributar. lib. 10. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 5. 1. num. 26. Avil, in cap. 2. Prætor. verb. in iustitia, num. 7. 8. Tiraquel. de pœna. temper. in præfat. n. 9. Bobad. d. lib. 5. c. 3. n. 30. Guttier. de delict. 9. 64. n. 28. Abbas in c. 2. n. 5. de malefic. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 96. numer. 11. Tusch. lit. P. conc. 255. num. 35.

- 7 Similiter Talioni subjicitur Judex, qui pœnam graviorem, quam delictum postulat, imposuerit, aut inson-

tem damnaverit, l. 25. tit. 22. p. 3. l. 11. tit. 8. part. 7. l. 1. 5. Præterea, l. 1. leg. 4. ff. ad leg. Cornel. de sciar. Bi. Id. in l. 1. col. 5. C. ex delict. defunctor. Bobad. ubi proximè, Gregor. Lop. sup. Avendan. de ex quend. mand. cap. 2. num. 2. vers. Siquidem, Matienç. in dialog. relator. part. 3. c. 33. num. 6. Paz d. rom. 1. part. 1. tempor. 1. n. 62. Ant. Gom. sup. cap. 1. n. 6.

Sed in præxi inique judicans Judicis arbitrio coeretur, ut resolvunt Menoch. d. lib. 2. cas. 341. 342. Bobadill. io. 1. lib. 2. cap. 11. num. 27.

Ibi: *Olim sanè accusatores regulariter;*

Olim accusatores per inscriptionem ad probanda delicta altringebantur, Pet. Greg. lib. 32. cap. 7. num. 6. Non sic inscriberentur denunciantes, vel per exceptionem crimen in judicio obiectantes, ut observat Barbo. in collect. ad cap. Super his 16. n. 1. de accusat. ubi probatur Paz d. part. 3. c. 2. §. unic. n. 3. Quamvis per calumniam denunciante plecedum esse, verum sit Aldrete de religios. disiplin. lib. 3. c. 23. n. 8. Bernd. Diaz in prax. crimin. c. 6. Paz ubi proximè. Nec non qui calumniosè crimen objicit excipiendo, ut probavimus lib. 1. c. 11. num. 56. in fine. Unde denunciatores in Gallia debent se subscribere libro denunciationum, Pet. Gregor. n. 7.

Quid sit inscriptione, & qua forma siebat? disces à Con. 10 sultis in l. bellorum 3. l. 1. cui 7. juncta Glos. ibi, verb. Perseveraturos ff. de accusat. & à Cujac. in paratit. ad eundem titul. Pet. Gregor. sup. d. c. a. n. 2.

Quoniam de jure accusatores si in accusatione deficerent, criminis objecti pœnam patiebantur, sese ad eam suuendunt per inscriptionem astringebant; sed hæc jam ab aula recesserunt, & calumniator Judicis arbitrio coeretur, ut adv. erunt Greg. Lop. in l. 1. 4. glo. penit. tit. 1. part. 7. Menoch. sup. af. 32. 2. n. 3. Pichard. in princip. n. 35. Inf. de public. indu. Pacian. de probat. lib. 2. c. 21. Gail. de pac. public. lib. 1. c. 9. num. 3. Bobadil. d. lib. lib. 5. c. 2. num. 93. 94. Paz d. part. 5. cap. 3. §. 6. a. num. 5. Farinac. in prax. crimin. qu. 16. à princip. Ant. Gom. lib. 2. variar. cap. 11. num. 3. vers. Item. adde, & in l. 8. Taur. num. 7. Parlador. different. 13. 9. n. 2. Clar. sup. quest. 81. num. 3. Tusch. it. P. conc. 2. 1. num. 3. Pet. Gregor. d. c. 10. n. 3. Guazzin. sup. defens. 3. c. 13. a. princ. p. Caball. quest. crimin. cas. 167. n. 1. 2. Scacc. in tract. crimin. c. 5. 1. à num. 7.

Est adnotandum ad pœnitionem calumniatoris non deficerari novam causæ cognitionem, sed ex eisdem act. & accusationis, quam per calumniam instituit, pœcti posse, Clar. q. 69. num. 9. Parlador. sup. num. 3. & probatur ex. 1. C. de calumniatorib.

Ibi: *Quia iustissime, & hodie servabitur.*

Testis, qui in causa, ex qua corporalis pœna venit infligenda, adverfus innocentem falso depoluere, Talionum debet sustinete. Sic legitur Deuteronom. 19. à vers. 18.

Cumque diligentissime perjurantes invenerint falsum testimoniū dixisse contra frarem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit: & paulo inferiū, vers. 21. Non misericordia eius, sed animam pro anima; oculum pro oculo; dentem pro dente, manum pro manu; pedem pro pede exigere, Daniel. 1. 3. vers. 6. cap. satis. 3. 3. quest. 5. d. 4. tit. 17. lib. 8. Recopilat. l. 5. tit. 13. part. 2. 1. 26. tit. 11. p. 3. d. 1. 1. tit. 8. part. 7. notant Ioseph. lib. 4. antiquat. cap. 6. Ant. Gom. d. vers. Item. adde, Menoch. cas. 306. à princip. Bobad. sup. lib. 3. cap. 2. num. 78. Gregor. Lop. in d. 26. glo. 3. Ducias. reg. 27. ad fin. D. Covat in cap. quatuorvis, parti. 1. §. 7. num. 9. in fine, ubi latè, & eruditè de pœna fali testis, à n. 6. de past. lib. 6. Clar. sup. d. lib. 5. §. Falsum, n. 5. & ibi addit. tit. G. Moncada ad Crotum de testif. part. 9. n. 3. Bol. sub tit. de opposit. cont. testis. n. 104. Simanc. de Catholic. infit. tit. 6. 4. subtit. de testibus, n. 16. 0. vers. Quæ pœna locum habet, Azevd. in d. 4. n. 49. cum seqq. Gom. Arias in l. 8. 3. Taur. n. 8. Peguera dec. 19. n. 5. Petr. Greg. synagmat. lib. 36. q. 5. n. 1. 2. Baiard. ad Clar. §. fin. 8. 1. 4. n. 28. Abbas in c. 2. n. 5. de malefic. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 96. numer. 11. Tusch. lit. P. conc. 255. num. 35.

Similiter Talioni subjicitur Judex, qui pœnam graviorem, quam delictum postulat, imposuerit, aut inson-

Sed, secluso statuto, secundum jus commune dubitatur.

an non sequi effectu punitio in insontem, falsus testis pcam Talionis debet sustinere? De quo per Farinac de testib. q. 67. §. 1. n. 15. qui num. 17. resolvit, pcam arbitria esse puniendum, Guazzin. n. 3. Caball. n. 14. cum aliis.

15 Quæ æquæ procedunt, sive testis falsum dicat, sive interrogatus, per dolum veritatem occultet, qua detecta, reus à pcam corporali liberaretur; Tindar. tract. de Testib. part. 1. c. 9. num. 5. Farinac. ubi proximè. n. 4. Nam utroquo modo falsitas crimen perpetrat, D. Covar. ubi proximè. n. 6. Angel. in Largenarius. §. fin. n. 3. de edend. Alex. ibidem, col. 1. Pacian. sup. lib. 1. c. 66. n. 157. & diximus, lib. 1. cap. 2. n. 16.

Ad Num. 2.

16 Homicidium ultimo suppicio plectendum est, Apocalyp. 13. vers. 10. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi, cap. ult. 3. dist. l. 1. 3. cum aliis, tit. 2. lib. 8. Recopilat. l. 6. tit. 8. part. 7. l. penult. ff. ad leg. Cornel. de sciar. l. quis aliquid 38. §. Qui abortionis, ff. de pœn. l. penult. C. ad leg. Cornel. de sciar. l. quoniam multa 6. C. ad leg. Jul. de vi. §. Item lex. Cornelia de sciaris. l. 1. de public. judic. Tusch. lit. H. conc. 148. n. 1. Azev. in d. l. 3. Recopilat. n. 2. Ant. Gom. d. lib. 3. c. 3. n. 1. Menoch. cas. 279. In fine, Jul. Clar. in prax. §. Homicidium. n. 18. Cyriac. controversial. tom. 2. controv. 355. ubi sic statutum esse Mantua testatur, Greg. Lop. in 15 glof. 1. et. 8. part. 7. Boff. sup. it. de homicid. nu. 109. Carter. in prax. eod. tit. fol. 272. Pichard. latè. In d. S. Item lex. Cornelia, ex n. 4. Cancer. variar. part. 2. c. 11. n. 7. 3. Pet. Gregor. syntagma. lib. 3. c. 15. n. 10. Caball. de homicid. nu. 106. Farinac. in prax. tom. 2. quest. 126. numero 41.

17 Apud Ægyptios homicidae mortis pcam sustinent, Diodor. lib. 1. cap. 16. Brasilienses reum strangulum tradunt occisi propinquis, quibus de jure vindicta competit quod si haberi nequeat, ejus filiæ, aut sorores, vel cognatæ ipsiæ in servitutem dantur, Theat. vit. hum. verb. pœna, ubi de pcam homicidij. Brutum quoque propter hominem occisum similiter punitur, Exod. 21. vers. 18. Si hos cornu percussit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obrueatur, &c. In Burgundia ita servari, testis est Gaid. Pap. decis. 238. qui asserit, se vidisse suem forca suspensum, quia puerum peremerat. Imò inanimata ex eadem causa perire jubentur, nam statua quædam cum hominem oppresisset, ut in mare dejectetur fuit damnata, ut refert Pet. Greg. ubi proxime. n. 9.

Ibi: Deinde quod pœna pecuniaria.

18 Non valere statutum, quod sola pœna pecuniaria homicidas coercet; sustinet Jul. Clar. sup. n. 19. Tusch. n. 12. Guazzin. de defens. reor. defens. 3. c. 6. num. 4. Roland. conf. 98. n. 26. lib. 1. & conf. 3. n. 36. lib. 2. Jacob. Ayrer. in repe. l. ut vim, part. 2. & n. 20. ff. de just. & jur. Igne. in lege Cornelia, §. n. 1. lib. n. 62. ff. ad Syllanian. & plurimi alii, quos refert Farinac. quem videoes in prax. tom. 2. q. 119. inspect. 2. n. 27. Ex quibus constat, hanc opinionem valde communem esse, cui suffragatur illud Num. c. 35. vers. 31. Non accipietis præmium ab eo, qui reus est sanguinis.

19 Quod, cum delicta solum pecuniæ mulæ puniuntur, homines præsertim divites faciliter delinquunt, notant Bodadill. tom. 1. lib. 2. c. 11. n. 17. in fine, Farinac. d. q. 119. n. 6. Huc speccat quod de Lucio Neratio refert Gell. d. c. 1. his verbis: *Lucius Neratus fuit egregie homo improbus atque immani recordia. Is pro delectatione habebat, os hominum liberi manus sua palma verberare: cum servus sequebatur, crumenam plenam assibus portitans & quemcumque depalmaverat, numerari statim secundum duodecim tabulas quinque & viginti asse jubebat. Etenim acerbitas plerumque uliscendi maleficci benè atque caute vivendi disciplina est, ut inquit Gell. ubi proximè, in fine, Socrates apud Plutarchum lib. 2. de legib. aiebat; civitates optimè gubernari, cum iniusti dant poenas; nam facilitas venia incentivum exhibit delinquendi, cap. ut Clericorum 13. §. de vit. & honest. Cleric. Pet. Greg. lib. 3. c. 2. n. 3. Lotter. de re ben. si. iar. lib. 3. q. 18. num. 198.*

20 His accedit, pœnam pecuniariam omni corporali leviori esse, l. in servorum 10. in fin. ff. de pœn. Bart. in l. 1. in fin. ff.

cod. Iaf. in repe. l. admonendi, n. 22. 1 ff. de jurejur. and. Deci. ia. l. si quis id quod, n. 24. de jurisdict. omn. judic. Grammat. vot. 17. n. 17. & vot. 23. n. 22. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 90. nu. 39. Vnde iniquum videatur, illam duntaxat irrogari pro hominio, quod intè gravissima crimina numeratur, Bernard Diaz in prax. c. 97. n. 1. Est enim detestabilis perjuro, Less. de iust. lib. 2. c. 42. anb. 75. Bellamer. in c. duo mala, n. 3. dist. 3. Angel. in summ. verb. perjurio, n. 8. Horribilis adulterio, l. si quod verius 9. 33. q. 2. ubi Glos. verb. adulterium, D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 6. in corpor. in fin. Sor. de iustit. lib. 5. q. 1. art. 3. Corras. l. b. 2. miscellanea. c. 1. De cuius delicti atrocitate egit latè Pichard. in d. S. Item lex. Cornelia.

Ibi: In contrarium adducitur textus.

At statutum iustum esse, ac validum, quo homicida duntaxat pecunia mulætetur, communis itidem opinione defenditur, quam tenent Bald. in l. data opera, n. 12. C. de iis, q. accus. n. pos. Azeved. in rubr. n. 28. tit. 23. lib. 8. Recopilat. Addit. ad Abbat. in c. fin. verb. pronitatem peccandi, col. 4. de consuetud. Alex. in l. 1. num. 13. ff. quod quisq. jur. Carrer. sup. §. Circa secundum, iuxta legem Moysi, nu. 18. Bolognet. in l. 1. n. 24. ubi probat latè, ff. quod quisq. jur. Dec. tract. crim. lib. 9. c. 20. n. 6. Addit. ad Rom. sing. 714. & alii non pauci, quos congerit Farinac. sup. n. 28. Sic Longobardoi constituerunt, lib. 1. it. de homicid. liber. homin. l. 1. 4. 13. cum aliis. Similiter & Dani, Saxo lib. 10. Germani certo pecorum numero homicidium luebant, Sab. lib. 2. En. 6. Memphis vero homicidas ab oppidis, & commercio exterminabant, donec à Gymnosophistis expiatentur, Diodor. Sicul. de rep. antiqu. lib. 1. Apud Angelos pro primo homicidio reo in manu sinistra sub pollice litera M. inuritur; nam illi homicidium, Murdare, vocant; ut postea idem scelus repeatat, debitas pœnas det, Polydor. lib. 26. Auglio. hist. Petr. Greg. sup. lib. 37. cap. 2.

Vers. Quamvis culpa & delinquentium sceleris.

Sed cum humano iudicio æquilibrium inter culpam, & pœnam exactè constitui, pene impossibile est. Deus enim est qui suppliciorum metas agnoscat, c. querat hic de pœnit. dist. 3.) Propter circumstantiarum multiplicem varietatem, ex quibus pœnas quoque varietari necesse est, c. sicut digna 6. de homicid. aut facta 16 ff. de pœn. l. 8. tit. 3. part. 7. ubi Greg. Lop. glof. 1. Caball. ubi proximè. n. 209. Ant. Gom. d. lib. 3. c. 6. n. 7. Leotard. de iur. q. 38. n. 20. ubi de pœna conventionali pecuniaria. In mitiore parte benignè nobis propendendo erit, maxime ubi non reperitur atrocitas, c. in pœnis 49. de reg. jur. in 6. Clement. 1. §. Nec super hac, de pœn. cap. disciplina 9. cum seq. 45. dist. c. pœna 18. de pœnit. dist. 1. l. respicendum 11. l. penult. ff. de pœn. Notant Caball. resolut. crimin. cas. 27. 3. n. 6. Gail. praticar. obseruat. lib. 2. obseruat. 13. 8. n. 9. Guazzin. sup. defens. 3. c. 12. n. 5. Surd. decis. 38. n. 1. 3. Cyriac. tom. 2. controv. 28. n. 21. Pacian. de probat. lib. 2. c. 14. n. 9. Paz sup. tom. 1. tempor. 5. n. 6. cum melius sit, delictum aliquantulum impunitum relinquere, quam modum justæ vindicationis excedere; argument. Labienem 5. §. 1 ff. de pœn. Vnde fit; ut minus peccet qui intuitu miserationis, quam propter severitatem à justitia deviat; c. alligant. 26. 9. 7. Ibi: Deinde erramus modicam penitentiam imponentes; nomine melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Simanc. de Catholic. institut. tit. 46. n. 85. Ant. Gom. ubi proximè. Paz d. tom. 1. part. 5. c. 3. §. 12. n. 104. Bald. conf. 40. volum. 3.

Illi vero in pœnis imponendis maximè est attendendū, ut graviora crimina acerbo supplicio, ac majori coercentur; leviora minori: quem ordinem ipsa justitia Divina observat, que tametsi non ad æquilibrium plecat hominum sceleris, tamen quanto graviora sunt illa tanto acerius cœrcet iuxta geometricam, vel arithmeticam proportionem, ut docet Pat. Suan. in opuscul. disp. de just. Dei, sect. 5. n. 17. Caramvel in Theolog. fundam. n. 1670. ubi ait, hoc verum, et si delicta ejusdem sint speciei; qua propter ex qualitate pœnae, gravitas, vel levitus delicti cognoscitur, c. non afferamus, in fine, 24. q. 1. Caball. cas. 197. n. 5. Farinac. in prax. q. 18. n. 83.

Vers.

Ibi: Primum s. posse contingere.

24 Est de mente omnium DD. quos laudavimus sup. 21. ad iustum statutu punitis sola pecuniaria pœna homicidium, desiderari, quod quantitas solvenda non sit contemptibilis, sed tanta, ut possit homines deterre; & praeter ea iustum causam debere intervenire, cum D. Covar. affirmant Dec. sup. n. 25. Farinac. n. 36. Nec quidem leve supplicium existimandum est, si forte homicide tota, aut majori parte sua substantia privatetur, per quod in paupertatem incideret; argument. l. quisquis. §. 1. C. ad leg. Iul. Majestat. prout cautum est Longobardorum legibus in casu speciali. l. 19. d. tit. ac homicid. liber. homin. Pœnia namque adeò ad vitam necessaria extinguitur, ut aliquando hominis anima nuncupetur, juxta illud Hesiodi.

Pœnia est anima miseris mortalibus.

Quod refert Baëza de inop. debitor. cap. 2. num. 31. Roiz Lituan. decis. 3. num. 31. Aliquando vita dicatur, glos. verb. vitam. in. l. Advocati 14. C. de Advocat. diversor. judicior. Tiraquel. in l. si unquam. verb. facultatum, num. 1. C. de recte. donat. & de Nobilitat. c. 1. n. 3. 6. Gigas. cons. 3. 2. n. 3. 6. Clar. d. S. Homicidium. n. 25. D. Covar. de matrimon. par. 2. c. 3. §. 4. ex n. 30. & apud Plutarch. in libel. an adolescenti licet audire poemata?

Pergunt alij mihi rodere vitam.

Vbi vitam pro facultibus usurpat, graci codem verbo vitam, ac pecuniæ significant, telle D. Covar. ubi proximè, qui ex hoc infert amissionem omnium, aut magnæ Partis bonorum, incutere metum cadentem iu constantem virum: & Bald. in l. parentes. C. de testibus probat, atduam causam pecuniariam similem esse capitali; quod post illum adnotavit Menoch. de arbitrar. cas. 1. 10. n. 5. Aliquamdo sanguis appellatur, l. s. in l. nec quicquam. §. Vbi decretum, n. 2. ff. de offic. Procon. Mcnoch. conf. 17. n. 5. Afflict. decis. 24. n. 4. Matienç. in dialog. relator. part. . cap. 30. n. 3. Caball. ubi proximè. cas. 170. n. 9. Ripa in cap. 1. n. 18. de judic. Ad hæc pœnia manitissimum præsumit, Proverb. 18. vrs. 11. Substantia divitis ursi robore eius, & quasi murus validus circundans eum. Unde tanti apud homines habetur, tantumque diliguntur, ut ibi cor collocent, ubi thelauros deponunt, Matth. 6. vers. 19. quapropter sicut pro vita, ita & pro defensione bonorum occidere licet aggressorem, ut latissime probat D. Covar. in clement. si furiosus. part. 3. §. unic. num. 6. per l. 4. tit. 2. lib. 8. Recopilat. & alia iura, quæ ibi allegat, Caram. in Theolog. fundam. num. 1577. vers. Secunda, pœnit. & num. 1582. vers. Divitiae. Dicatill. de just. tom. 1. lib. 3. tract. 1. ex num. 50. Bonaciu. in summ. tom. 2. tract. de restitu. disputat. 2. quæ. ultim. punct. 10. num. 1. (qui ampliat ad Clericos, & responderet ad cap. 2. de homicid. quod ibi Clericus modum excessit in defensione bonorum) & ita tenent communiter Theologi. Ex quibus colligitur, maximam pœnam esse pecuniariam, si per illam reus ingentem patrimonij jaeturam sustineat, atque idè posse statuto sic homicidium puniri, maximè justa existente causa, (Quod æquè in consuetudine admittendum est:) cum alijs probat Farinac. n. 30. Ad quæ faciunt tradita per me de pauportate sup. c. 6. n. 46. 47.

Ibi: Idem profecto erit.

25 Occidens non præmedito consilio, sed in rixa, injuria lacessitus ad tuendum honorem, non mortis pœnam, sed mitiore subibit, l. tit. 8. part. 7. faciunt. l. qui cum na- tu 14. §. Si libertus, ibi: ignoscendum est ei, qui voluit se uincit, provocatus: ff. de bon. libertor. l. si adulterium, 8. §. Imperatores, ibi: Difficilimum enim est, iustum dolorem temperare, ff. ad leg. Iul. de adulter. qui casus censetur comprehensus l. 4. tit. 23. lib. 8. Recopilat. sub illis verbis: O si lo matare en otra manera, que pueda mostrar que lo mató con derecho. Nam qui provocatus delinquit, miseratione dignus est; de quo præclarum exiat exemplum apud Valer. Maxim. lib. 8. v. 1. Esmirna enim scemina honesta coram Publio Dolabella, qui Athénis præterat, cum accusaretur, quod maritum suum, ac filium ejus occiderat, quoniam illi filium, quem ex alio viro pepererat, interfecerant, severissimum Arcopagitarum Se-

natum consuluit, qui respondit, ac decrevit, ut post centum annorum accusator, & rea sententiam audituri comparent, atque ita ob iustum dolorem mulieri eriam atrociter delinquenti indultum est. Præmissam conclusionem probant Ant. Gom. d. lib. 3. c. 3. n. 24. Parlad. rex. quotidian. lib. 1. c. 17. n. 3. Boer. decis. 168. n. 7. Guazzin. sup. 29. c. 1. n. 33. Plaga in episcop. delictor. lib. 1. c. 1. n. 21. Iul. Clar. d. S. fin. q. 6. n. 1. 18. Caball. de homicid. ex n. 105. Azeved. in l. 2. n. 93. tit. 10. lib. 8. Rec. opil. U. sil. ad. Afflit. de i. 289. n. 34. Baiard ad Clar. d. S. Homicidium. n. 110. Farinac. in prax. qu. 126. a. n. 47: ubi disputat, utrum occidens in rixa pœna ordinaria homicidij teneatur; & quamvis pro utraque parte multos alleges; ipse resolvit, non teneri; nisi homicida provocaverit, & animum habuerit occidendi. Sed apud nos est l. 3. tit. 2. lib. 8. Recop. qua disponitur, ut occidens in rixa, mortis pœna afficiatur, nisi aliqua justa causa se possit excusare. Et maxima est, defensio honoris, qui quanti habeatur, dixi lib. 1. c. 1. n. 9.

Quæ conclusio erit amplianda, ut procedat, quamvis homicidij committatur, post sedatam rixam, veluti si qui iuriam passus est, recedat ad arma sumenda, vel a nicos cōvocandos ad vindictam; cum quibus reversus rixa suscitetur, adversariorumque perimit; nam adhuc à pœna ordinaria liberabitur, de quo Farinac q. 48. 12. n. 3. 9. Inde licet non eadem die, sed sequenti inimicus occidatur, idem juris esse tenuit Menoch. conf. 170. numer. 30.

In foro quoque animæ licitum est, inferentem iuriam, 27 nedum ante, sed etiam post eam acceptam occidere in continentia, non animo vindicandi, sed honorem proprium illatum servandi causâ; maximè si aggressor factum armis tueatur, nec fugiat. Ita docet Victor. in relect. jur. bell. n. 5. Henr. in summ. lib. 1. 4. cap. 10. n. 3. Navar. in manual. cap. 15. n. 4. 42. fin. Bonaciu. in summ. tom. 3. disp. 2. de restitu. q. ultim. 5. n. 1. punct. 10. n. 8. Petr. Navar. de restitu. cap. 8. n. 3. 83 Horat. de fid. sp. & char. tom. 2. disp. 170. a. §. 1. 3. 7. Dian. p. 2. tract. 1. miscellan. resolut. 1. 5. & part. 5. tract. 4. resol. 11. & alij Quamvis contrarium multi sentiant, quos hi referunt, maximè Diana, quorum plerique loquantur, quando aggressor fugit & priorem sententiam etiam in fugiente probabile docet Caramvel, plures laudans in Theolog. fundament. numer. 160. 1. Dian. p. 8. tract. 7. resol. 48. qui contrarium satis probabilem, & consulendam monet. Et an Clerici, & Religiosi possint proprium honorem armis tueri: Vide apud Caram. n. 1575. 1594. cum seqq.

Ibi: Ubistatim ipse delinquens.

Qui post multum temporis, à quo deliquit, pœnas dat, 28 levius puniri debet, quam admissi qualitas postulabat, Ant. Gom. d. lib. 3. cap. 1. n. 7. Iul. Clar. §. fin. qu. 60. n. 3. 2. Cened. ad Decreto. collect. 1. 6. num. 4. Tiraquel. de pœn. temperand. caus. 29. n. 1. Guazzin. sup. defens. 2. c. ap. 1. num. 1. Farinac. in prax. q. 10. num. 84. Fachin. controversial. lib. 9. c. 38. Aug. Barbos. in collectam. ad cap. fin. num. 2. de consueua. Anton. Thesaur. Pedemont. decis. 7. 6. num. 1. Cald. Pereir. in l. si curatorem habent. verb. l. s. num. 27. C. de in integrum. resolut. Afflictis. decis. 287. à princip. Villadiego in Politica. c. 3. num. 172. Ad quod transcursum decet,